

Τα αρχαιολογικά ευρήματα της Βεργίνας

Γεωργία Παπανικολάου

Μυρτώ Βλάχου

Κωνσταντίνα Ιωάννα Κανελλοπούλου

Χρυσούλα Κατσούδα

Κατερίνα Σιούρτου

Ειρήνη Καραμίντζιου

Σταυρούλα Ζαφειροπούλου

Εισαγωγή

Η Βεργίνα είναι κωμόπολη του Νομού Ημαθίας και είναι τοποθετημένη στη γεωγραφική θέση των αρχαίων Αιγών, πρωτεύουσας του αρχαίου μακεδονικού κόσμου.

Ανασκαφές

- ❖ Ξεκινούν τον 19^ο αιώνα, από τον γάλλο αρχαιολόγο **Leon Heuzey (1861)**.
- ❖ Συνεχίζονται τη δεκαετία του '30, μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας, από τον καθηγητή **Κων/νο Ρωμαίο**.
- ❖ 1938-1940: Ξεκινά η χρηματοδότηση από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- ❖ Ταυτόχρονες ανασκαφές από φοιτητές του τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΑΠΘ στο ανάκτορο, και από την Αρχαιολογική Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού στην νεκρόπολη.
- ❖ 1977: Σημαντική πίστωση χρόνου στη χρηματοδότηση από το ΑΠΘ, καθώς αποκαλύπτονται οι βασιλικοί τάφοι από τον καθηγητή αρχαιολογίας **Μανόλη Ανδρόνικο** και την ομάδα του, και έρχεται στο φως ο τάφος του βασιλιά Φιλίππου Β', πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου.
- ✓ *Σταματά να επικρατεί η άποψη πως στην περιοχή βρισκόταν η αρχαία πόλη της Βάλλας.*

Ιστορικά στοιχεία

- ❖ *Οι Αιγές αποτελούσαν την πρωτεύουσα του Μακεδονικού βασιλείου και ακρόπολη των Τημενιδών, κατά τη γενιά του Αλεξάνδρου και των απογόνων του.*
- Κατοικούνταν από την Εποχή της Χαλκοκρατίας (3^η χιλιετία π. Χ.)
- Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου (11^{ος} – 8^{ος} αι. π. Χ.) ➔ πλούσιο και πολυπληθές κέντρο.
- Αρχαϊκά (7^{ος}- 6^{ος} αι. π. Χ) και Κλασικά χρόνια (5^{ος} και 4^{ος} αι. π. Χ.) ➔ η κωμόπολη ακμάζει ιδιαίτερα, αποτελεί σημαντικό αστικό κέντρο της περιοχής (συγκέντρωση πατροπαράδοτων ιερών και έδρα Μακεδόνων βασιλέων)

Ετυμολογία

- Η λέξη Αιγές, προέρχεται από την αρχαία λέξη *αΐξ* (=κατσίκια).
- Πιστεύεται ότι η ονομασία προέρχεται από τον βασιλιά Περδίκκα Α', ο οποίος έλαβε χρησμό από την Πυθία να χτίσει την πρωτεύουσα του βασιλείου του εκεί όπου θα τον οδηγούσαν τα κατσίκια.

Ταύτιση Βεργίνας – Αιγών

- Η άποψη υποστηρίζεται πρώτα από τον Άγγλο ιστορικό N. Hammond μετά από ανάγνωση αρχαίων πηγών και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η Βεργίνα δεν είχε ταυτιστεί με καμιά αρχαία πόλη της Μακεδονίας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η ταύτιση των δύο πόλεων είναι πολύ πιθανή.
- Με αυτή την άποψη συμφωνεί και ο Μανόλης Ανδρόνικος, μετά από συνάντησή του με τον N. Hammond το 1976, και υποστηρίζουν ότι σε περίπτωση που οι εικασίες τους ήταν αληθινές, κάτω από τη περιοχή της μεγάλης Τούμπας θα περίμεναν να βρεθεί τουλάχιστον ένας ασύλητος βασιλικός τάφος.
- Το 1977 το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης υπό την εποπτεία και την αρωγή του Μανόλη Ανδρόνικου πραγματοποίησε ανασκαφές κάτω από τη μεγάλη Τούμπα όπου και ανακαλύφθηκαν τέσσερα ταφικά κτίσματα, δύο εκ των οποίων ήταν ασύλητα από τυμβωρύχους συμπεριλαμβανομένου και του τάφου του βασιλιά των Μακεδόνων Φιλίππου Β΄, γεγονός που ενισχύει την άποψη της ταύτισης της Βεργίνας με την αρχαία πόλη των Αιγών.
- Η εύρεση επιτύμβιων στηλών και επιγραφών που αναφέρονται στην οικογένεια των Τημενιδών καθώς και η ανακάλυψη των τειχών το 1982 που περιέβαλαν την αρχαία πόλη εφόσον η θέση στην οποία βρέθηκαν ταυτίζεται σύμφωνα με αρχαίες πηγές με την αντίστοιχη των τειχών που οχύρωναν την αρχαία πόλη της Βεργίνας, επιβεβαιώνουν την άποψη ταύτισης Βεργίνας – Αιγών.
- Παρά την εύρεση στοιχείων που επιβεβαιώνουν την ταύτιση των δύο πόλεων πολλοί ερευνητές την αμφισβητούν, ωστόσο η έλλειψη στοιχείων έχει οδηγήσει πλέον στην καθολική αποδοχή της ταύτισης της αρχαίας πόλης των Αιγών με τη Βεργίνα.

Αρχαιολογικά Ευρήματα

Ο τάφος της Περσεφόνης

Ένα τετράπλευρο κτίσμα από πωρόπετρες με καθαρό εσωτερικό χώρο 3,50X2,50 μ. και ύψος 3 μ. αποτελεί το μικρότερο τάφο που βρισκόταν στη παραυφή της Μεγάλης Τούμπας, δίπλα στα θεμέλια του «Ηρώου». Πήρε το όνομά του από τη ζωγραφιστική διακόσμησή του, αφού στην τοιχογραφία, ανάμεσα στις μορφές των Μοιρών και της καθιστής Δήμητρας πάνω στην «αγέλαστη πέτρα», απεικονίζεται η αρπαγή της Περσεφόνης από τον Πλούτωνα, θεό του Κάτω Κόσμου. Το μνημείο φαίνεται να ανήκε σε νεαρή γυναίκα περίπου 25 χρονών που μάλλον πέθανε στη γέννα, αφού θάφτηκε εδώ μαζί με το βρέφος της. Επίσης, βρέθηκαν και τα οστά ενός άντρα, τα οποία από τον τρόπο και τη θέση που ανακαλύφθηκαν, φαίνονται να σχετίζονται με μεταγενέστερη τυμβωρυχία, πράγμα σύνηθες στη νεκρόπολη των Αιγών. Η γειτνίαση του τάφου της με αυτόν του βασιλιά Φιλίππου Β΄ δείχνει πως η γυναίκα αυτή θα πρέπει να ήταν μια από τις επτά συζύγους του, πιθανόν η Νικησίπολις από τις Φερές, μητέρα της Θεσσαλονίκης.

Οι 4 τοίχοι που τον κλείνουν δεν αφήνουν κανένα άνοιγμα. Μετά την ταφή ο τάφος έκλεινε οριστικά, καθώς τοποθετούνταν μακρόστενοι παραλληλεπίπεδοι πωρόλιθοι στο επάνω μέρος του. Βέβαια πριν τοποθετηθούν οι καλυπτήριои λίθοι , ο τάφος είχε καλυφθεί με ένα είδος από σανίδες, όπως μαρτυρούν οι εσοχές στη κορυφαία σειρά των λίθων των τοίχων. Δυστυχώς από το περιεχόμενο του τάφου διασώθηκαν ελάχιστα λείψανα, εξαιτίας των τυμβωρύχων. Τα οστά που βρέθηκαν μαρτυρούν πως η σύληση έγινε όταν είχε απομείνει μόνο ο σκελετός ή οι σκελετοί. Τα λιγοστά όστρακα που βρέθηκαν χρονολογούνται στα μέσα του 4^{ου} προχριστιανικού αιώνα. . Τα λιγοστά όστρακα που βρέθηκαν χρονολογούνται στα μέσα του 4^{ου} προχριστιανικού αιώνα. Το μόνο που άφησαν τυμβωρύχοι ήταν ένα σπασμένο, μαρμάρινο κοχύλι, αντικείμενο εξαιρετικά σπάνιο που πιθανότατα ανήκε σε γυναικεία τουαλέτα.

Το κάτω τμήμα όλων των τοίχων είναι ζωγραφισμένο με ζωηρό κόκκινο χρώμα (πομπηιανό). Σε ύψος 1,5 μ από το δάπεδο υπάρχει μια στενή ταινία ύψους 0,22μ που καλύπτει τους 3 από τους 4 τοίχους εκτός από το δυτικό στον οποίο υπήρχαν ράφια . Επάνω επαναλαμβάνεται το διακοσμητικό θέμα : 2 άντρες γρύπες και ανάμεσα τους 1 λουλούδι. Στο νότιο μακρό τοίχο εικονίζονται 3 καθιστές γυναικείες μορφές ,ωστόσο η διατήρησή τους δεν είναι καλή. Στη πρώτη δεξιά τα χρώματα στο πρόσωπο διακρίνονται, ενώ στο υπόλοιπο σώμα έχουν χαθεί, η κεντρική είχε παρόμοια στάση. Η αριστερή σώζεται πολύ καλύτερα. Στη μέση του ανατολικού στενού δεσπόζει μια γυναικεία μορφή μοναχή να κάθεται επάνω σε ένα βράχο. Είναι η Δήμητρα, που κάθεται στην «αγέλαστη πέτρα», βαθιά θλιμμένη για το χαμό της κόρης της, που την άρπαξε ο θεός του κάτω Κόσμου ο Πλούτωνας, όπως προαναφέρθηκε. Αυτό ακριβώς το θέμα καλύπτει ολόκληρο το βόρειο τοίχο. Στην επιφάνεια 3,50x1,01 απλώνεται το θέμα της αρπαγής της Περσεφόνης.

Οι επιτύμβιες στήλες

Μία από τις επιτύμβιες στήλες της «Μεγάλης Τούμπας» με τα ονόματα των νεκρών: Ξενοκράτης Περιώνος και Δρύκαλος Περιώνος (μάλλον αδέρφια). Τα ονόματα είναι χαρακτηριστικά μακεδονικά.

Μέσα στην επίχωση της Μεγάλης Τούμπας βρέθηκαν σπασμένα κομμάτια από επιτύμβια μνημεία τα οποία είχαν χρησιμοποιηθεί ως άχρηστο υλικό κατά τη κατασκευή της . Τα περισσότερα ήταν μαρμάρια και ανήκαν σε επιτύμβιες στήλες . Μάλιστα μερικά προέρχονταν από μαρμάρινες υδρίες και πωρόλιθους από βάσεις επιτάφια μνημείων. Αρκετές είχαν ανάγλυφη διακόσμηση, οι περισσότερες όμως ήταν ζωγραφιστές. Μετά τη συγκόλληση τους συγκροτήθηκαν 47 σχεδόν ακέραιες στήλες. Χρονολογούνται στο 2^ο μισό του 4^{ου} π. Χ. (350-300 π. Χ.) και στις αρχές του 3^{ου} π. Χ. αιώνα (300-275 π. Χ.)

* εκτός από μία ανάγλυφη που χρονολογείται στα τέλη του 5^{ου} αιώνα.

Στήλη Κλεωνύμου: Η ωραιότερη ζωγραφιστή επιτύμβια στήλη που βρέθηκε στη Μεγάλη Τούμπα. Η επιγραφή αναφέρει 4 ονόματα με τα πατρώνυμα

Οι διαστάσεις και η ποιότητα αποκαλύπτουν ότι τα επιτύμβια μνημεία κοσμούσαν τους τάφους κοινών μακεδόνων πολιτών και όχι ευγενών ή άλλων προσώπων άρχουσας τάξης. Έτσι δημιουργήθηκε μια συλλογή ονομάτων, ανδρικών και γυναικείων που φτάνει τον αριθμό των 75. Τα ονόματα έχουν ελληνική ρίζα με εξαίρεση το όνομα «Αμάδοκος» που έχει θρακική ρίζα. Πολλά από αυτά είναι μακεδονικά και άγνωστα στην Αττική. Τα ονόματα ανήκουν σε μια εποχή γύρω στο 370-360 π. Χ. Στις περισσότερες στήλες αναγράφεται το πατρώνυμο του νεκρού (θα μεταφερθούμε σε μια χρονολογία γύρω στο 410-400 π. Χ.) Αυτό σημαίνει ότι οι μακεδόνες του 5^{ου} αιώνα που ζούσαν στη πρωτεύουσα του μακεδονικού βασιλείου είχαν ελληνικά ονόματα. Με αυτό τον τρόπο επιβεβαιώνεται η γνώμη των ιστορικών που υποστήριζαν ότι οι Μακεδόνες ήταν ελληνικό φύλο ενώ η θεωρία για ιλλυρική ή θρακική καταγωγή και για τον εξελληνισμό τους από το Φίλιππο και τον Αλέξανδρο δεν δύναται να βρει αντικειμενικά κριτήρια.

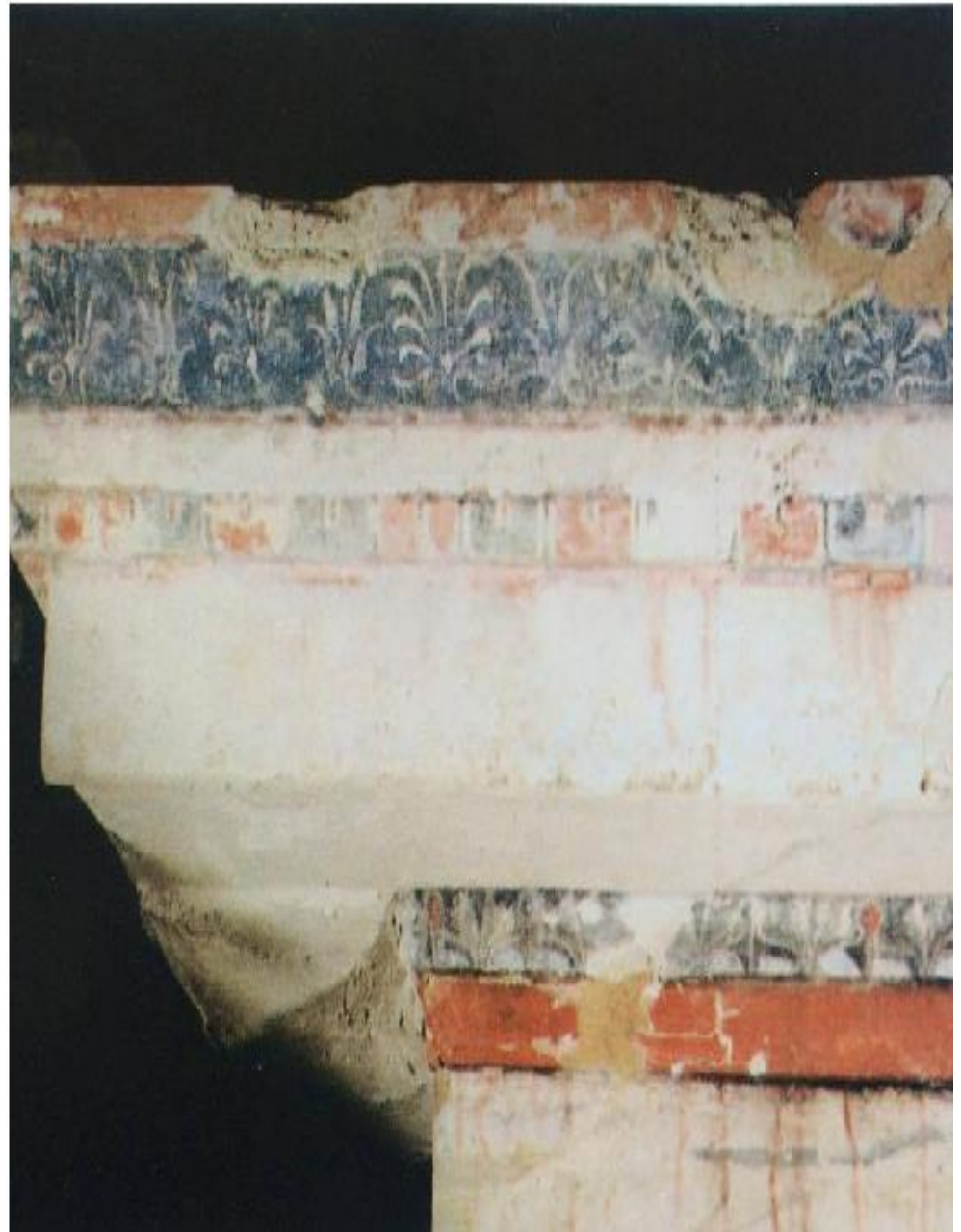
Ο Τάφος του Φιλίππου

Το κτίριο

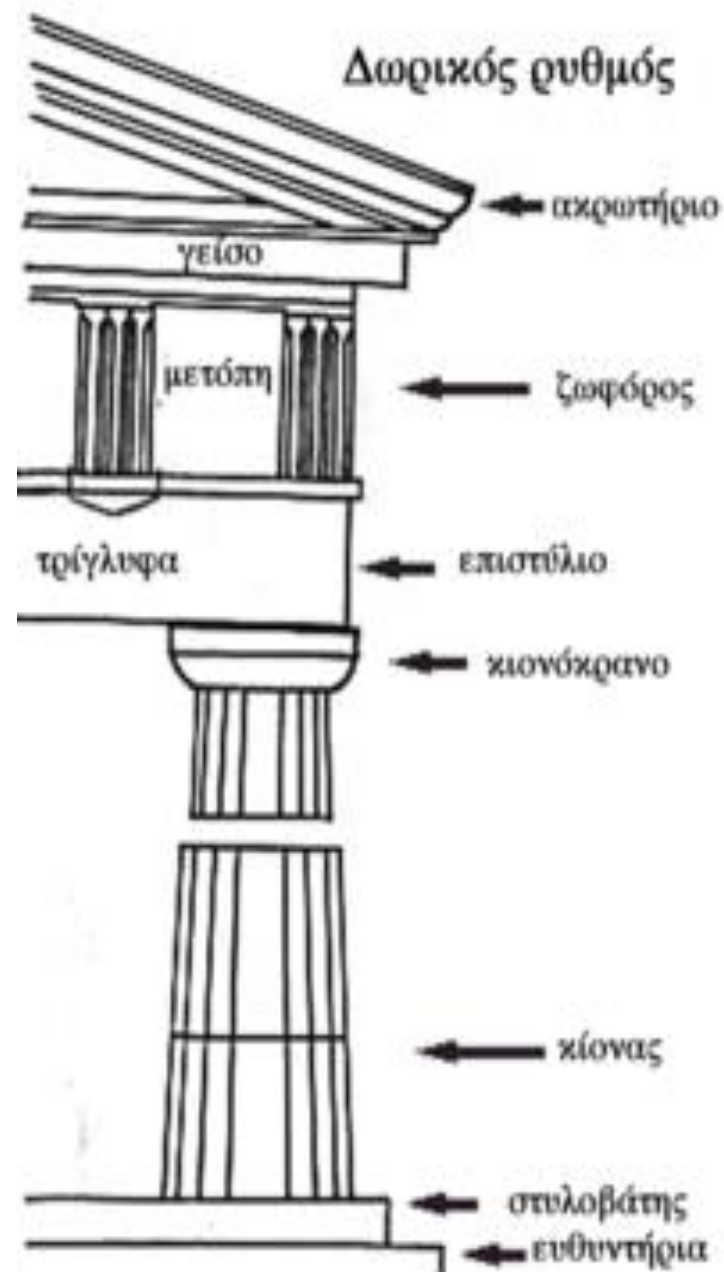
Το κτίριο του τάφου αποτελείται από δύο μεγάλους τετράπλευρους χώρους: **τον προθάλαμο** και τον **κύριο θάλαμο**, που καλύπτονται από την καμάρα.

Είναι το μοναδικό παράδειγμα «μακεδονικού» τάφου όπου δεν αφήνεται γυμνή η εξωτερική επιφάνεια, αλλά καλύπτεται με ισχυρό προστατευτικό ασβεστοκονίαμα, που έχει πάχος μέχρι 0,10μ. Την πιο σημαντική ιδιομορφία του τάφου αποτελεί ο σωρός των πλίνθων επάνω στο δυτικό τμήμα της καμάρας. Τα ίχνη των πλίνθων επάνω στο κονίαμα της καμάρας μαρτυρούν ότι η τοποθέτηση τους έγινε προτού ακόμα στεγνώσει το κονίαμα. Αυτό βέβαια δεν πρόκειται για μια κατασκευή επάνω στον τάφο αλλά για πλιθάρια που είχαν τοποθετηθεί επάνω σε αυτόν.

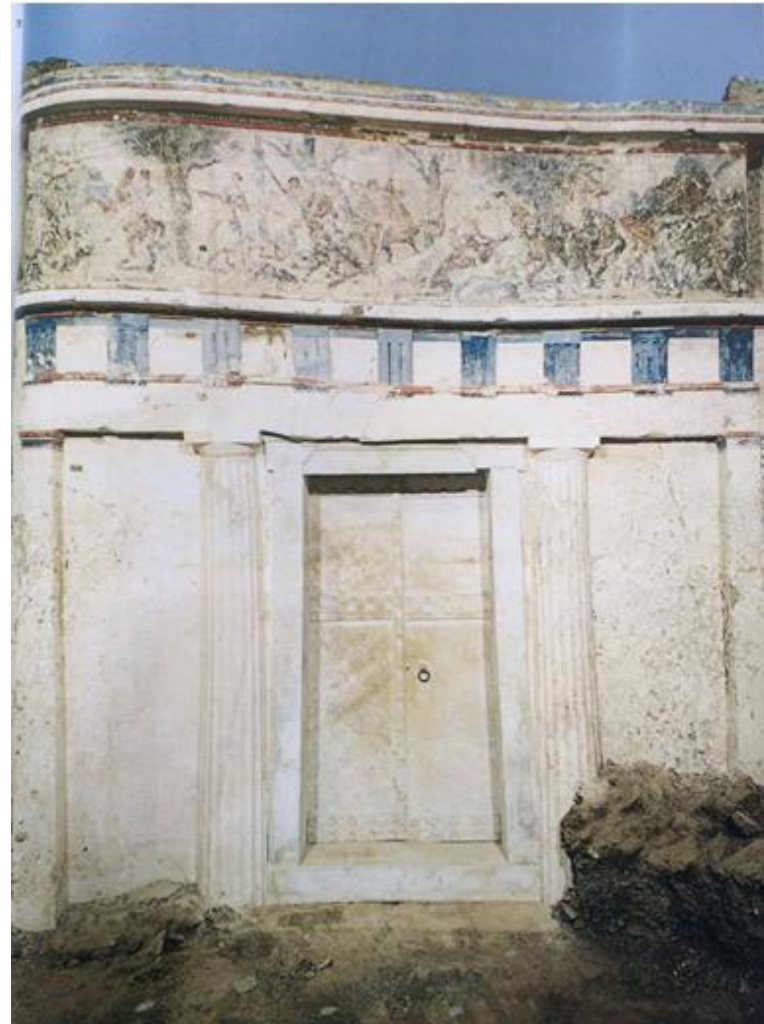
Μέσα στον σωρό των πλίνθων βρέθηκαν δύο καμένα σιδερένια ξίφη, μία σιδερένια αιχμή από δόρυ, ένας χάλκινος χαλινός και πολλά σιδερένια κομμάτια από ιπποσκευές. Ακόμη βρέθηκαν πολυάριθμα λείψανα από καμένα κομμάτια ελεφαντοστά, μερικά από τα οποία προέρχονται από διακοσμητικά στοιχεία (αστράγαλοι κλπ), ενώ δεν λείπουν και μικροσκοπικά τμήματα από ανάγλυφες ανθρώπινες μορφές. Όλα αυτά τα αντικείμενα πρέπει να προέρχονται από τη νεκρική πυρά, όπου κάηκαν μαζί με το σώμα του νεκρού, και συγκεντρώθηκαν ύστερα από την καύση και την ταφή του νεκρού, όταν πια η πυρά είχε σβήσει. Όλες αυτές οι παρατηρήσεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι στην πυρά, μαζί με τα άλλα αντικείμενα που άνηκαν στον νεκρό(τα όπλα του λ. χ) θυσιάστηκαν και άλογα.

Μια ακόμη ιδιομορφία αυτού του τάφου είναι το τοιχάριο από πλιθιά. Το τοιχάριο αυτό εκτείνεται αριστερά και δεξιά από την πρόσοψη του τάφου και υψώνεται λίγα εκατοστά επάνω. Ο μόνος λόγος αυτής της κατασκευής πρέπει να ήταν η συγκράτηση των χωμάτων που κάλυψαν την κατασκευή του τάφου. Τελευταία αξιοσημείωτη ιδιομορφία του τάφου είναι η ύπαρξη δύο πλευρικών τοίχων αριστερά και δεξιά από την πρόσοψη σε μήκος 3,55μ. Οι τοίχοι αυτοί ήταν κατασκευασμένοι από τετράγωνα πλίνθους και επιχρισμένοι με αδρό ασβεστοκονίαμα. Στα δύο άκρα προβάλλουν δύο πεσσοί. Αριστερά και δεξιά υψώνονται δύο δωρικοί ημικίονες. Πεσσοί και κίονες φέρουν τον θριγκό, που αποτελείται από το επιστύλιο, το διάζωμα (δηλ. τα τρίγλυφα και τις μετόπες) και το γείσο. Επάνω από το γείσο υπάρχει μια ζωφόρος που απλώνεται σε όλο το πλάτος. Τη ζωφόρο αυτή προστατεύει στο επάνω μέρος ένα δεύτερο γείσο.

Η πρόσοψη

Η επιβλητική πρόσοψη του <<Τάφου του Φιλίππου>>. Δύο ακραίοι πεσσοί και δύο δωρικοί ημικίονες στηρίζουν το επιστύλιο και τα τρίγλυφα με τις μετόπες. Ακολουθεί το γείσο και πιο πάνω η ζωφόρος με την τοιχογραφία του κυνηγιού. Ένα δεύτερο γείσο επιστέφει όλη αυτή την κατασκευή. Είναι εντυπωσιακή η ζωγραφιστική διακόσμηση όλων των αρχιτεκτονικών στοιχείων, όπως φαίνεται στην λεπτομέρεια της γωνίας του γείσου.

Η τοιχογραφία

Ο τάφος διακρίνεται για την ζωγραφική σύνθεση που καλύπτει ολόκληρη τη ζωφόρο. Το θέμα της σύνθεσης είναι κυνήγι μέσα σε δάσος. Εφτά πεζοί και τρεις ιππείς, πέντε ή έξι θηράματα και εννέα κυνηγετικά σκυλιά κινούνται μέσα σ' ένα τοπίο που δηλώνεται με τέσσερα δέντρα και βράχους.

Η ζωφόρος με την τοιχογραφία του κυνηγιού. (φωτογραφία συνόλου)

Σχεδιαστική αποτύπωση.

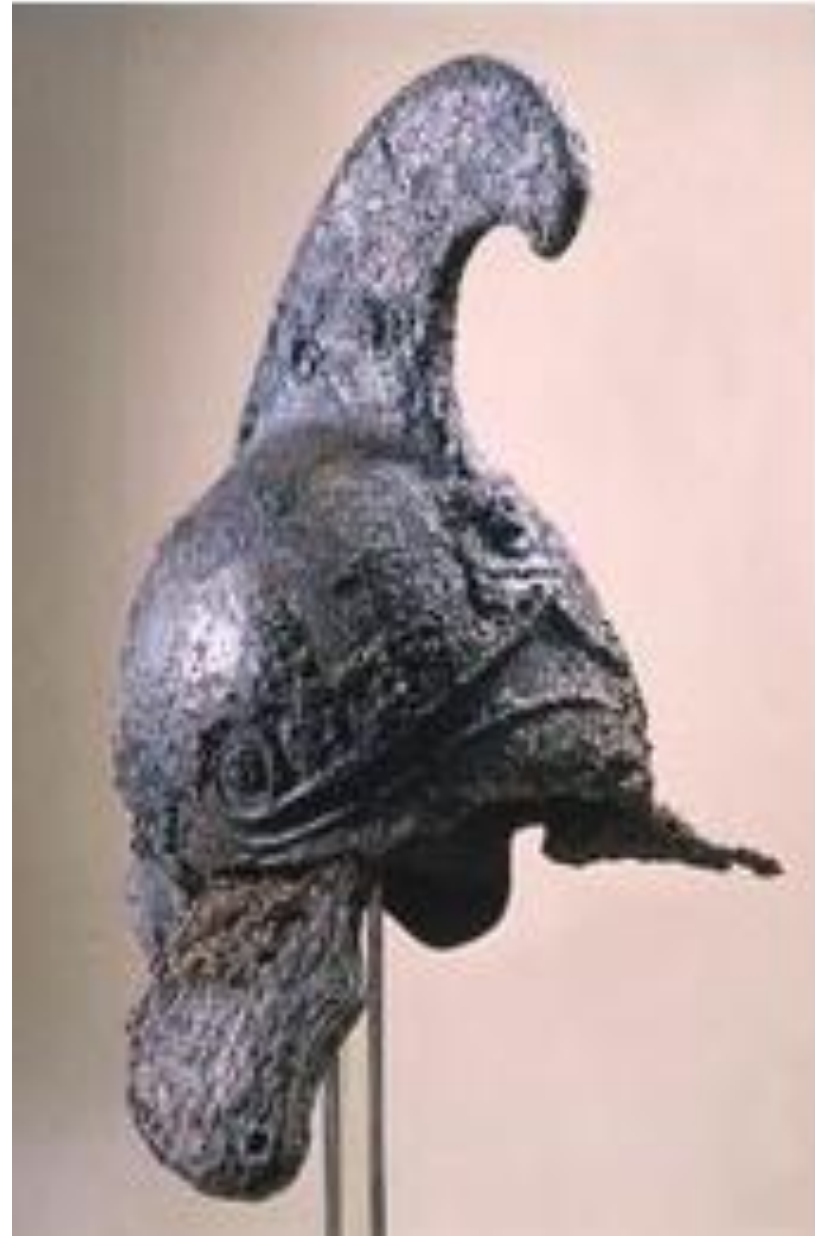
Τα όπλα

- **Θώρακας:** Ο θώρακας , ο οποίος διακοσμείται με χρυσά λιοντάρια, είναι από τους λίγους που σώζονται από το 4ο αι. π. Χ. Αποτελείται από επτά κομμάτια, τα οποία εφάρμοζαν μεταξύ τους με μεντεσέδες, ώστε να μπορεί να ανοίγει και να φοριέται. Για μόνωση και μεγαλύτερη άνεση ο θώρακας ήταν φοδραρισμένος με δέρμα. Από δέρμα ήταν κατασκευασμένη και η διπλή χαρακτηριστική «φούστα» με τις πτέρυγες που προστάτευε το κάτω μέρος το σώματος. Χρυσά ελάσματα με έκτυπα κοσμήματα διακοσμούν όλες τις πτέρυγες, αλλά και τον θώρακα. Τα τελευταία μάλιστα είχαν και λειτουργικό χαρακτήρα, αφού με τη βοήθεια τους καρφώνονταν και στερεώνονταν μεταξύ τους τα αλληπάλληλα στρώματα από τα διάφορα υλικά (ύφασμα, μέταλλο, δέρμα).

Τα βαριά χρυσά κεφάλια των λιονταριών που χρησίμευαν για το κούμπωμα του θώρακα είναι στολίδι, αλλά συγχρόνως και σύμβολο της ανδρείας και της βασιλικής αρετής του Ηρακλείδη ηγεμόνα, ενώ η χρυσή εικόνα της Προμάχου Αθηνάς, βοηθού και συντρόφου όλων των ηρώων, ραμμένη στη δεξιά πλευρά που έμενε ακάλυπτη από την ασπίδα είχε την έννοια του φυλαχτού. Επιπλέον, βρέθηκε και ένα περιτραχήλιο από αυτά που αποτελούσαν συμπλήρωμα του θώρακα, αφού προστάτευαν το στήρνο και τον λαιμό του πολεμιστή, τα οποία έμεναν ακάλυπτα.

- **Το κράνος:** Κατασκευασμένο ολόκληρο από σιδερένια ελάσματα που σφυρηλατήθηκαν χωριστά και στη συνέχεια συγκολλήθηκαν, το κράνος ήταν φοδραρισμένο εσωτερικά με δέρμα και την ώρα της μάχης δενόταν στο σαγόνι με δερμάτινα κορδόνια που περνούσαν από τα κρικάκια που βρίσκονται στην άκρη των παραγναθίδων. Η τελειότητα της κατασκευής και η ακρίβεια της επεξεργασίας αυτού του ιδιαίτερα σκληρού και δύσκαμπτου υλικού μαρτυρούν όχι μόνον το εξαιρετικά προηγμένο τεχνολογικό επίπεδο της μακεδονικής μεταλλουργίας, αλλά και την καλλιτεχνική δεξιότητα του κατασκευαστή του. Αντικείμενα σαν αυτό ήταν οπωσδήποτε σπάνια και προκαλούσαν το θαυμασμό των συγχρόνων τους.

- **Το ξίφος:** Το εξαιρετικά περίτεχνο ξίφος, η πολυτέλεια του οποίου δεν έχει παράλληλη, ήταν τοποθετημένο μέσα στην θήκη του, από το ξύλο της οποίας διασώθηκαν λιγοστά ίχνη εμποτισμένα από την οξείδωση του μετάλλου. Σε καλύτερη κατάσταση διατηρείται η πλούσια ελεφαντοστέινη διακόσμηση στα άκρα της, ενώ ιδιαίτερα εντυπωσιακή είναι η σιδερένια λαβή που ενισχύεται και συγχρόνως διακοσμείται από ένα βαρύ συμπαγές χρυσό έλασμα που καταλήγει και στις δυο πλευρές σε λεπταίσθητα ανθέμια.

Δυο χρυσά δαχτυλίδια και ένα χρυσό κράνος διακοσμούν το μήλο της λαβής που θα πρέπει να ήταν ξύλινο και διαλύθηκε. Αξίζει να προσέξει κανείς τη φροντίδα και την ακρίβεια με την οποία είναι αποδοσμένες οι λεπτομέρειες του κράνους, η παραγναθίδα του οποίου διακοσμείται με ένα ανάγλυφο θηρίο, ενώ στη θόλο του κάθεται μια μικροσκοπική σφίγγα.

Κνημίδες: Οι κνημίδες ήταν κατασκευασμένες για να προστατεύουν τις κνήμες του πολεμιστή και ακολουθούσαν πιστά το σχήμα του ποδιού. Οι κνημίδες είναι επίχρυσες και έχουν σημαντική διαφορά μεταξύ τους, τόσο στο ύψος όσο και στη διάμετρο. (Ο Φίλιππος ήταν κουτσός, και γι' αυτό το λόγο υπάρχει διαφορά μεγέθους μεταξύ των κνημίδων)

Δόρατα: Αιχμή ήταν η μεταλλική άκρη των επιθετικών όπλων της αρχαιότητας. Έτσι ήταν και τα δόρατα που βρέθηκαν στον τάφο αυτό του Φιλίππου Β'.

Τα σκεύη

Το συμπόσιο, κεντρική εκδήλωση της επίγειας ζωής, γίνεται για τους ευγενείς Μακεδόνες η κορυφαία υπόσχεση των απολαύσεων της μεταθανάτιας ύπαρξης. Για τα σκεύη χρησιμοποιήθηκε κυρίως το ασήμι. Αυτό που τα κάνει ξεχωριστά δεν είναι μόνο η πολυτέλεια, αλλά η εξαιρετική ποιότητά τους, αφού η λιτότητα και η καθαρότητα της φόρμας συνδυάζονται με τη χάρη της λεπτομέρειας σε ένα σύνολο απaráμιλλης κομψότητας και αρμονίας, όπου όλα υποτάσσονται στη γοητεία του μέτρου. Όσον αφορά στην τεχνική της κατασκευής, τα σώματα των αγγείων σχηματίζονται από ένα αρκετά παχύ ενιαίο έλασμα που διαμορφώνεται με σφυρηλάτηση και με τη βοήθεια τροχού. Εκτός από το κουταλάκι, την κουτάλα και το σουρωτήρι που αποτελούνται από ένα κομμάτι μετάλλου, οι λαβές και οι βάσεις των υπόλοιπων αγγείων που είναι χυτές έχουν δουλευτεί χωριστά, όπως και οι διακοσμητικές ανάγλυφες κεφαλές. Η σφυρηλάτηση έχει γίνει με εξαιρετική ακρίβεια και προσοχή με αποτέλεσμα την αψεγάδιαστη γεωμετρική τελειότητα της φόρμας. Το ίδιο ισχύει και για την διαπραγμάτευση των διακοσμητικών λεπτομερειών στις οποίες εκδηλώνεται όλη η μαεστρία και η δημιουργική φαντασία του καλλιτέχνη. Ιδιαίτερα χαριτωμένοι είναι οι δύο μικροσκοπικοί κάρθαροι με τα λουλούδια στις λαβές και οι δύο κάλυκες, τα κομψά μικρά κρασοπότηρα που θυμίζουν κάλυκα λουλουδιού.

Σκεύη συμποσίου από τον τάφο του Αλέξανδρου Δ'

Σκεύη Λουτρού

Τα χάλκινα – πήλινα σκεύη

Ακόμα βρέθηκαν χάλκινα σκεύη των ιερών σπονδών, αλλά και τα πήλινα σκεύη που ήταν απαραίτητα για την ταφική τελετουργία. Στη νοτιοδυτική γωνία, είχαν αποθέσει ολόκληρη τη χάλκινη οικοσκευή που χρησιμοποιήθηκε για το λουτρό του νεκρού, αλλά και την λαμπρή χρυσοποίκιλη πανοπλία του.

Σαρκοφάγος και Χρυσή Λάρνακα

Τα πολύτιμα οστά του νεκρού βασιλιά βρέθηκαν τυλιγμένα σε ένα χρυσό ύφασμα. Φυλάσσονταν σε μία μεγάλη χρυσή λάρνακα, ένα μοναδικό έργο τέχνης με ένα εντυπωσιακό ανάγλυφο αστέρι στο καπάκι της, το μακεδονικό αστέρι με τις 12 ακτίνες. Η λάρνακα βρισκόταν μέσα σε μία μεγάλη μαρμάρινη σαρκοφάγο.

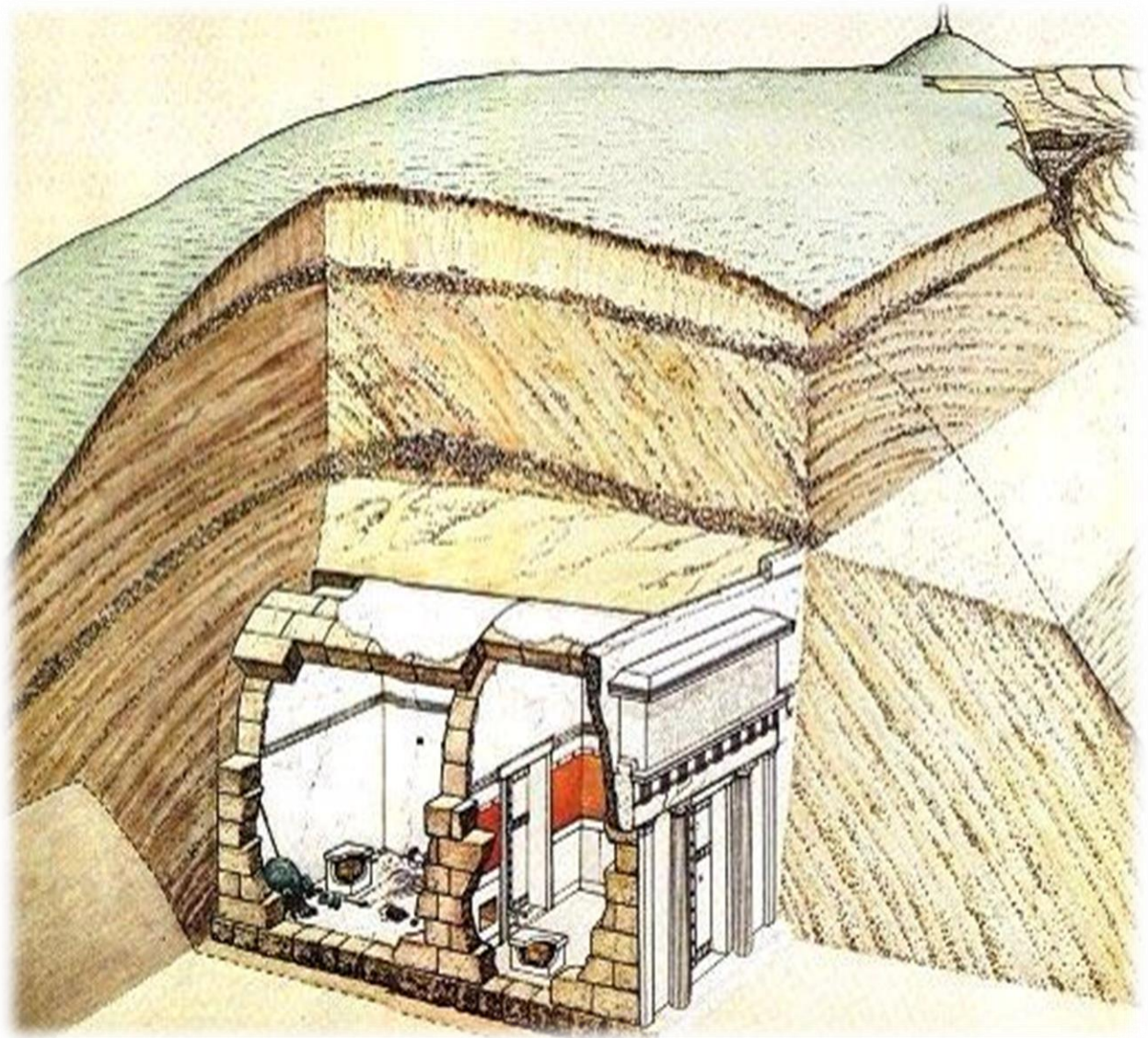
Βασιλικό Διάδημα

Το αργυρό επιχρυσωμένο διάδημα από τον Βασιλικό Τάφο στην Βεργίνα. Η διάμετρός του μπορούσε να αυξομειώνεται με την βοήθεια πρόσθετου τμήματος που φέρει ανάγλυφο τον κόμβο του Ηρακλέους (Ηράκλειον Άμμα). Πρόκειται πιθανότατα για βασιλικό διάδημα.

Προθάλαμος του τάφου του φιλίππου

Ο προθάλαμος του τάφου είναι ασυνήθιστα βαθύς και αποτελεί τον μεγαλύτερο από όλους τους προθαλάμους των μακεδονικών τάφων. Τα κονιάματα και τα χρώματα (λευκό και κόκκινο) είναι υλικά εξαιρετικά καλής ποιότητας. Στη γένεση της καμάρας υπάρχει κυμάτιο και κάτω από αυτό ταινία αμέσως μετά μια εσοχή και ύστερα άλλη μια ταινία με ρόδακες. Και στις δύο ταινίες υπάρχουν καρφιά, από τα οποία κρέμονταν διάφορα αντικείμενα.

Ευρήματα του τάφου

- διακοσμητικά ελάσματα κλίνης/ θρόνου
- χρυσά δισκάρια
- γωρυτός
- κνημίδες
- περιλαίμιο
- θώρακας
- γοργόνεια
- χρυσό στεφάνι μυρτιάς
- χρυσή πόρπη
- χρυσό διάδημα
- λάρνακα

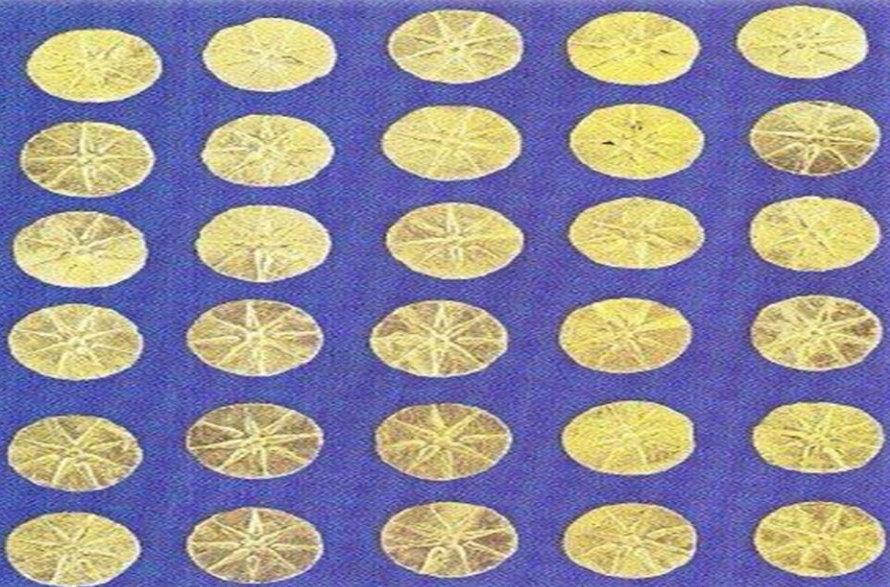
Η χρυσελεφάντινη κλίνη του προθαλάμου

- Πολύ πιθανόν μία από τις πιο εντυπωσιακές που κατασκευάστηκαν ποτέ.
- Εξαιρετικά εντυπωσιακή αλλά και εξαιρετικά πολύπλοκη ως προς την τεχνική της.
- Η κλίνη αυτή είναι στολισμένη ολόκληρη και σε όλες τις πλευρές της με χρυσό και ελεφαντόδοντο, πράγμα που δεν συμβαίνει σε καμία άλλη περίπτωση.
- Τα στιβαρά πόδια, τα 4 δοκάρια και οι οριζόντιες τραβέρσες ήταν ξύλινα.
- Λεπτές πλάκες από ελεφαντόδοντο επένδυαν την επιφάνεια των δοκών αλλά και των ποδιών, δημιουργώντας την εντύπωση πως το έπιπλο ήταν ολόκληρο ελεφάντινο.
- Έλικες και ανάγλυφα από ελεφαντόδοντο στόλιζαν τα πόδια, η διακόσμηση των οποίων συμπληρωνόταν από διάφανο χυτό γυαλί, πίσω από τα οποία λαμπύριζαν λεπτά φύλλα χρυσού.
- Κάτω από τα γυάλινα πλακίδια, που διακοσμούν τα επίκρανα, υπάρχουν λεπτοδουλεμένα χρυσά ανάγλυφα.

Χρυσά δισκάρια

- Επάνω στα αποσυντεθειμένα οργανικά υλικά του προθαλάμου βρέθηκαν πολυάριθμα χρυσά δισκάρια με το μακεδονικό αστέρι.
- Το πιο πιθανό είναι ότι ήταν προσκολλημένα ως διακοσμητικά στοιχεία σε κάποιο μεγάλο ύφασμα που ήταν κρεμασμένο ψηλά.

Γωρυτός

- Από τα πιο εντυπωσιακά ευρήματα του προθαλάμου και συγκεκριμένα η χρυσή επένδυσή του.
- Εξωτερικά ήταν χρυσό, ενώ εσωτερικά ασημένιο.
- Ήταν είδος φαρέτρας στο οποίο τοποθετούταν και τα βέλη και το τόξο.
- Διαιρείται σε τρεις ζώνες , οι δύο πλατύτερες έχουν ανάγλυφη εικονιστική διακόσμηση και η τρίτη καλύπτεται από ανάγλυφο διακοσμητικό πλοχμό.
- Η μόνη μορφή που ακολουθεί την κάθετη τοποθέτηση του γωρυτού είναι στην επάνω δεξιά εξοχή.
- Η ανάγλυφη παράσταση αρχίζει από την κάτω ζώνη (δεξιά) και συνεχίζει από τα αριστερά της επάνω ζώνης .
- Εικονίζει την κατάληψη κάποιας πόλης, μάλλον στην άλωση της Τροίας
- Εικάζεται ότι ο γωρυτός αυτός φτιάχτηκε από Έλληνες τεχνίτες αλλά δεν προοριζόταν για κάποιον Έλληνα.
- Όμοιοι γωρυτοί έχουν βρεθεί στη νότια Ρωσία, σε ηγεμονικούς τάφους Σκυθών.

Κνημίδες

- Είναι επίχρυσες
- Έχουν διαφορετικό μέγεθος και διαφορετική διάπλαση
- Βρέθηκαν δίπλα στο γωρυτό, στην εσωτερική μαρμάρινη θύρα, ανάμεσα στον προθάλαμο και τον θάλαμο
- Η διαφορά ύψους ίσως οφείλεται:
 - ✓ στην χωλότητα του Φιλίππου
 - ✓ στην κοινή χρήση του γωρυτού και των κνημίδων

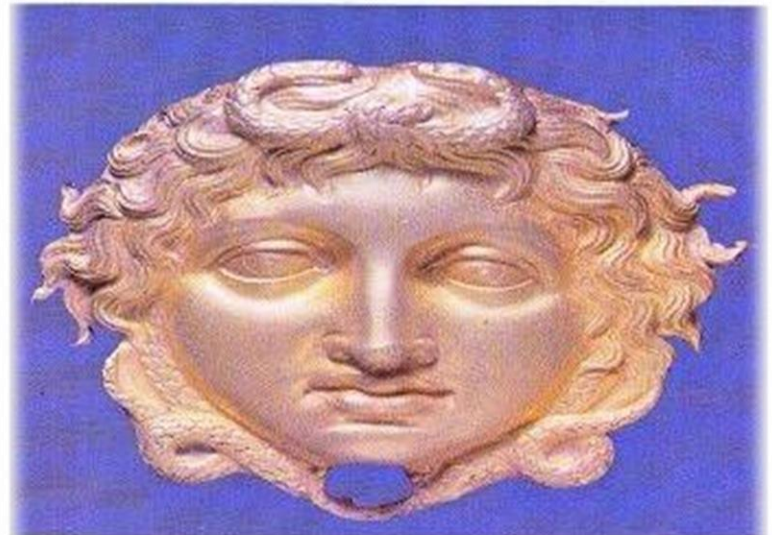
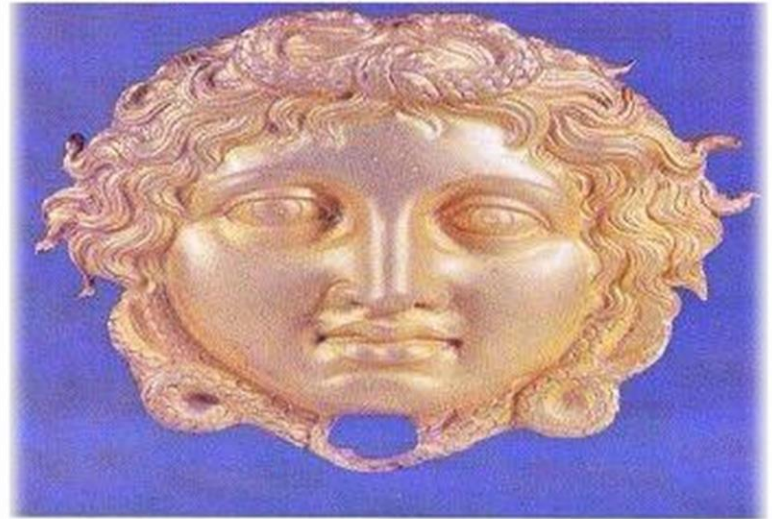
Το περιλαίμιο

- Ένα είδος κολάρου με όρθιο γιακά που προστάτευε τον τράχηλο του πολεμιστή.
- Διακοσμημένο με ένα ασημένιο - επίχρυσο έλασμα και φοδραρισμένο με δέρμα.
- Ολόκληρη η πλατιά μηνοειδής επιφάνειά του και η κάθετη ταινία του κυρίως περιλαίμιου έχουν πλούσια ανάγλυφη διακόσμηση.

Γοργόνεια

- Δίπλα στο περιλαίμιο βρέθηκαν δύο γοργόνεια.
- Πιθανώς να ανήκαν σε κάποιο ξύλινο κιβώτιο το οποίο αποσυντέθηκε.
- Άλλη εκδοχή είναι να ήταν μέρος της πανοπλίας που αποσυντέθηκε ολοκληρωτικά.
- Σε γενικές γραμμές έχουν τις ίδιες διαστάσεις, αλλά δεν αποτελούν πιστά αντίγραφα που προήλθαν από κοινή μήτρα.

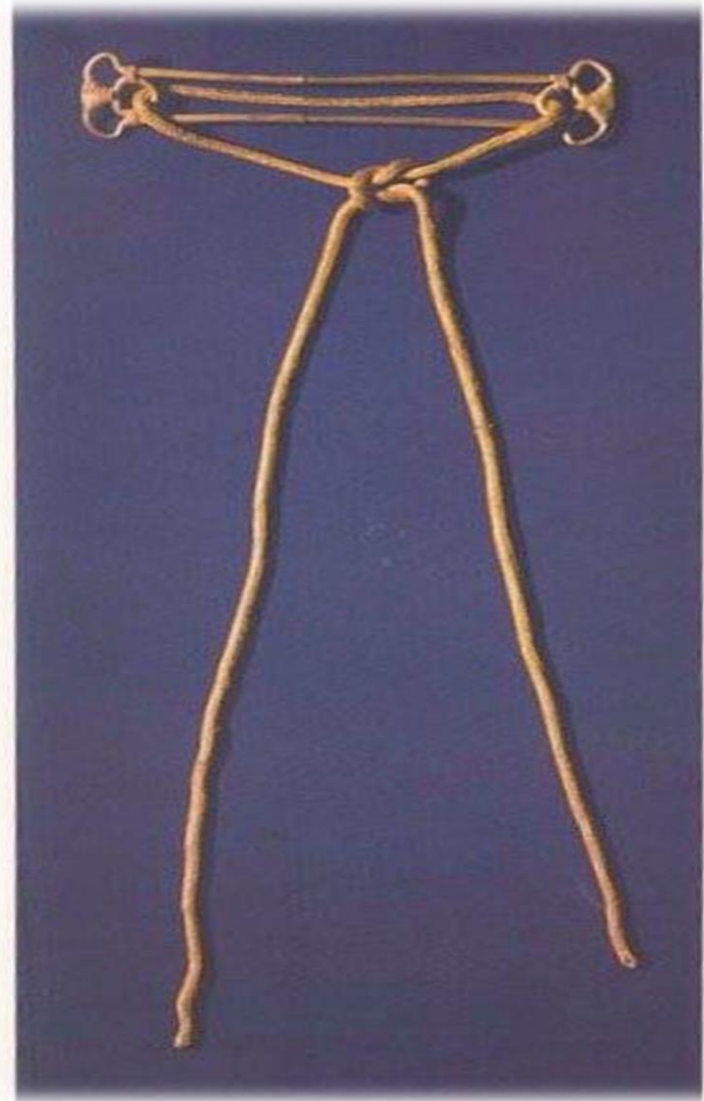
Χρυσό στεφάνι μυρτιάς

- Βρέθηκε δίπλα στη σαρκοφάγο στο πάτωμα,
- Πιθανόν, ήταν κρεμασμένο κάπου ψηλά και πέφτοντας σκόρπισε.
- Έχει 80 φύλλα και 112 άνθη.

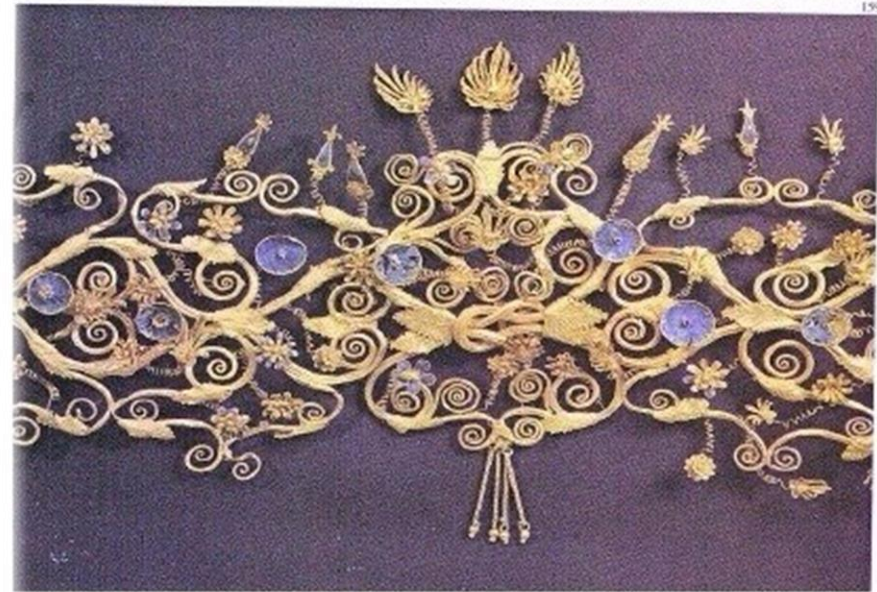
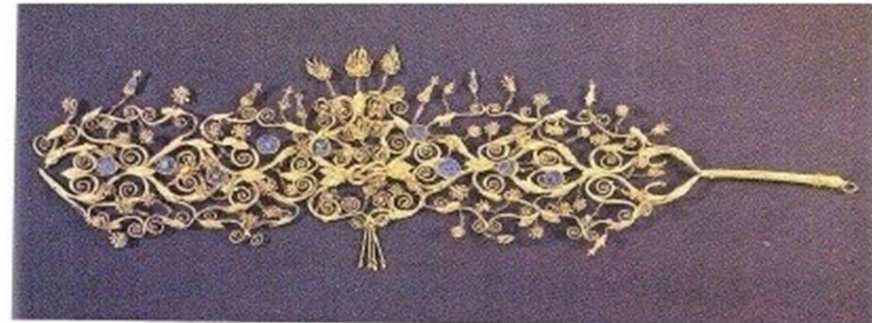
Χρυσή πόρπη

- Το κόσμημα με το οποίο συγκρατούσαν στους ώμους το πέπλο και τον χιτώνα.
- Βρέθηκε πάνω στη μαρμάρινη σαρκοφάγο του προθαλάμου.
- Είναι από τα λίγα γυναικεία αντικείμενα που βρέθηκαν

Χρυσό διάδημα

- Απαράμιλλο κομψοτέχνημα ,αν και κακόπαθε στις φλόγες της πυράς.
- Η υαλόμαζα απολεπίστηκε σε πολλά σημεία και αρκετά λουλουδάκια χάθηκαν.

Χρυσή λάρνακα

- Υπολείπεται σε μέγεθος από εκείνη του Φιλίππου.
- Περιείχε το χρυσό διάδημα και τα καμένα οστά μιας νεαρής γυναίκας 22-23 χρονών, λογικά γυναίκας του Φιλίππου.
- Αφού ο προθάλαμος ολοκληρώθηκε μαζί με το θάλαμο και αφού το μνημείο έκλεισε και δεν ξανάνοιξε ποτέ, είναι προφανές ότι και οι δύο νεκροί θάφτηκαν μαζί.
- Έτσι αποκλείεται να είναι η τελευταία σύζυγος του Φιλίππου Β΄, η Κλεοπάτρα.
- Απομένει η Μήδα, η οποία σύμφωνα με τον Ηρόδοτο υπακούοντας στο έθιμο της φυλής της αυτοκτόνησε, όταν δολοφονήθηκε ο βασιλιάς.
- Σύμφωνα με νέες έρευνες η γυναίκα του προθαλάμου ήταν περίπου 30 ετών, γεγονός που αποκλείει παλαιότερες υποθέσεις.
- Μάλλον πρόκειται για την έβδομη γυναίκα του Φιλίππου που ήταν και κόρη του Αθέα, του βασιλιά της Σκυθίας.

A photograph of a classical stone archway. The arch is made of light-colored stone and features a central window with a grid pattern. Above the window, there are decorative elements, including a row of small, square, light-colored blocks. The arch is set against a dark background. The text "Ο τάφος του Πρίγκιπα" is overlaid in blue on the arch.

Ο τάφος του Πρίγκιπα

Το κτίριο

Η πρόσοψη του Τάφου του Πρίγκιπα.

Έχει την ίδια αρχιτεκτονική μορφή με τον Τάφο του Φιλίππου μόνο που είναι απλούστερη. Έχει μόνο δύο ακραίους πεσσούς, χωρίς τους ενδιάμεσους δωρικούς ημικίονες. Στους τοίχους, αριστερά και δεξιά από τη θύρα, δύο διακοσμητικές ασπίδες. Η ζωφόρος είχε, πιθανότατα, φορητό ζωγραφικό πίνακα, που σάπισε και διαλύθηκε.

Το εσωτερικό του τάφου και τα κτερίσματα

Η τράπεζα κοντά στον δυτικό τοίχο του θαλάμου. Σε μια κοιλότητα στο μέσο της τράπεζας είχε τοποθετηθεί η ασημένια υδρία με τα καμένα οστά του νέου νεκρού. Στον ώμο της υδρίας φαίνεται το χρυσό στεφάνι από φύλλα και καρπούς βελανιδιάς.

Η βορειοδυτική γωνία του θαλάμου του Τάφου του Πρίγκιπα

Δίπλα και κάτω από την πεσμένη θύρα διακρίνονται ο σιδερένιος επαργυρωμένος λυχνοστάτης και τα δύο μεγάλα χάλκινα, επάργυρα, σκεύη.

Στον προθάλαμο του Τάφου του Πρίγκιπα υπήρχε στενή ζωφόρος με παραστάσεις αρματοδρομίας.

«Συνωρίδες» (=άρματα με δύο άλογα) τρέχουν ορμητικά. Τα άλογα είναι άσπρα, τα άρματα κόκκινα και προβάλλονται επάνω στο βαθυκύανο βάθος.

Όπως φαίνεται καθαρά στις δύο λεπτομέρειες (167-168) κάθε άρμα έχει τον δικό του χαρακτήρα και εικονίζεται από μια διαφορετική οπτική γωνία. Αξιοσημείωτη είναι η απλή αλλά σωστή απόδοση του εδάφους.

Γενική όψη του θαλάμου του Τάφου του Πρίγκιπα (αμέσως ύστερα από το άνοιγμά του)

Διακρίνεται η πεσμένη μαρμάρινη θύρα (σε τρία κομμάτια), η τράπεζα με την ασημένια τεφροδόχο υδρία και το χρυσό στεφάνι στον ώμο της. Στη γωνία, αριστερά επάνω, ασημένια αγγεία. Στη γωνία, κάτω δεξιά οι επίχρυσες κνημίδες.

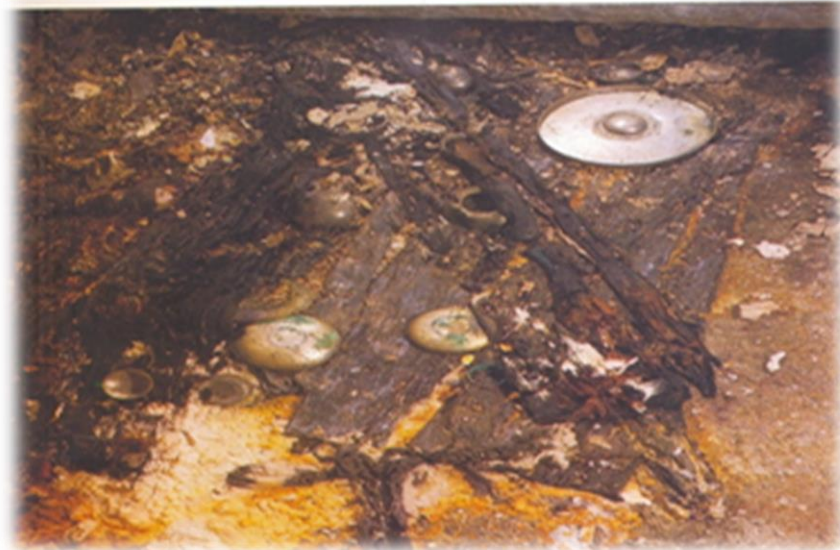
Ελεφαντοστέινο ανάγλυφο από την κλίνη του Τάφου του Πρίγκιπα.

Αριστερά ο νεαρός τραγοπόδαρος που παίζει τη σύριγγά του, οδηγώντας με τη μουσική του το ζευγάρι που ακολουθεί και που αποτελείται από έναν γενειοφόρο άντρα και μια νέα γυναίκα. Ο άντρας κρατά με το δεξί του χέρι θύρσο (ή δάδα;). Πρόκειται αναμφισβήτητα για το πιο αριστουργηματικό ανάγλυφο της ελληνικής μικρογλυπτικής.

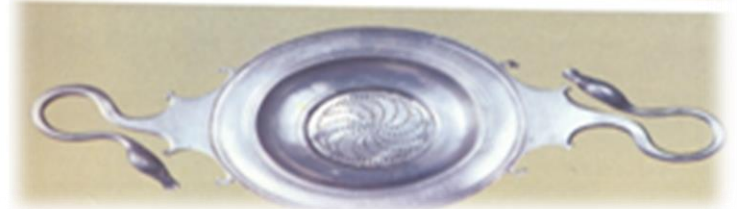
Τα μετάλλινα σκεύη

- 1) Η βορειοανατολική γωνιά του θαλάμου, όπου ήταν συγκεντρωμένα τα περισσότερα ασημένια αγγεία. Διακρίνονται οι δύο κάδοι (ο επάνω αναποδογυρισμένος), η οينوχόη (αριστερά), το τηγανόσχημο (patera) με την ξεκολλημένη λαβή (δεξιά), οι κάλυκες, το μυροδοχείο κ.τ.λ.
- 2) Στη μέση περίπου του θαλάμου, δίπλα στην πεσμένη θύρα υπήρχε ένα ορθογώνιο κομμάτι δέρμα, διαλυμένα ξύλα και πεσμένα ασημένια αγγεία. Επάνω δεξιά το μοναδικό ασημένιο ψαροπινάκιο.

Ασημένια συμποτικά αγγεία από τον θάλαμο του Τάφου του Πρίγκιπα. Η άποδη κύλικα και ο κάνθαρος χρησίμευαν ως ποτήρια. Ο κρατήρας για την ανάμειξη νερού στο κρασί.

Οι καδίσκοι χρησίμευαν για τη μεταφορά του κρασιού και ο ηθμός (σουρωτήρι) για τη διύλιση του κρασιού. Ο Τάφος του Πρίγκιπα μας πρόσφερε όχι μονάχα ένα μεγάλο αριθμό ασημένιων αγγείων, αλλά και μια πλούσια και σπάνια ποικιλία σχημάτων.

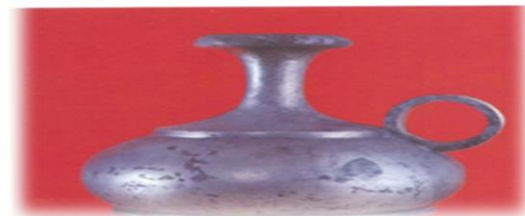
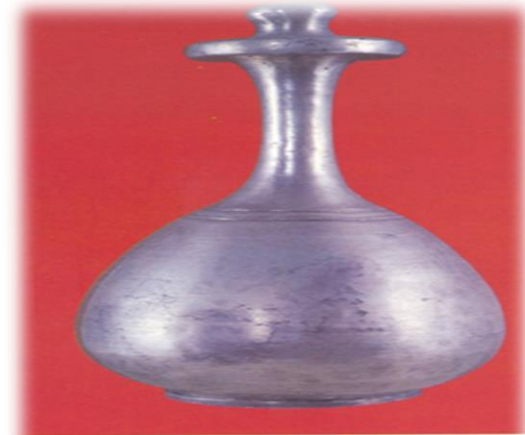
- Το τηγανόσχημο σκεύος (patera) του Τάφου του Πρίγκιπα είναι το μοναδικό ασημένιο δείγμα του είδους του. Ιδιαίτερα φροντισμένη είναι η μεγάλη κυλινδρική λαβή που καταλήγει σε κεφαλή κριαριού. Η πλαστική διάπλαση της κεφαλής αυτής, προπάντων η απόδοση του τριχωτού και των κεράτων, με την εξαιρετικά επιτυχημένη επιχρύσωση, οδηγεί σε ένα αριστουργηματικό αποτέλεσμα.
- Η ασημένια οστεοδόχος υδρία με το χρυσό στεφάνι στον ώμο, ύστερα από την αποκατάστασή της. Η υδρία αυτή ήταν ειδικά κατασκευασμένη για την ταφική χρήση, γι' αυτό είναι κομμένη στο ύψος των πλάγιων λαβών και εφοδιασμένη με μεντεσέδες για να στερεώνουν τα δύο μέρη (επάνω και κάτω) ύστερα από το κλείσιμο. Στον λαιμό υπάρχει επιγραφή που μας δίνει το βάρος της.

Ασημένια οينوχόη με την οποία γέμιζαν τα ποτήρια με κρασί κατά το συμπόσιο. Τα συμποτικά αυτά σκεύη, (170-178), καμωμένα από πολύτιμο μέταλλο, μαρτυρούν την υψηλή στάθμη της ζωής των Μακεδόνων και επιβεβαιώνουν τις φιλολογικές μαρτυρίες, που περιγράφουν τα πολυτελέστατα συμπόσια της μακεδονικής αυλής και των μακεδόνων ευγενών.

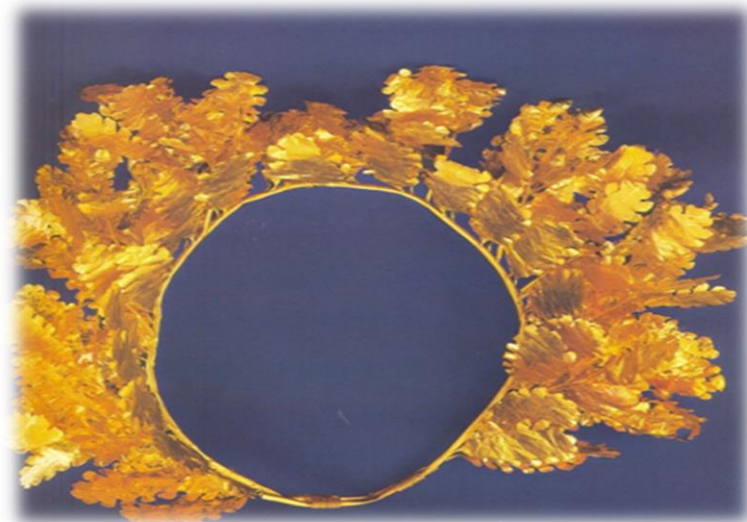
Ασημένιο μυροδοχείο και ασημένιος ασκός που περιείχαν μυρωμένο έλαιο για το μύρωμα των χεριών ύστερα από τον καθαρισμό τους, μετά το συμπόσιο.

Οι επίχρυσες χάλκινες κνημίδες που βρέθηκαν στο θάλαμο του <<Τάφου του Πρίγκιπα>>. Είναι αξιοσημείωτη η προσεκτική διακόσμησή τους στα σφυρά, η οποία δείχνει ότι ο νέος που τις φορούσε πρέπει να είχε πολύ ρωμαλέα διάπλαση.

Το χρυσό στεφάνι που βρισκόταν στον ώμο της οστεοδόχου υδρίας. Αποτελείται από φύλλα και καρπούς βαλανιδιάς.

Ανάγλυφα διακοσμητικά κεφάλια Πανίσκων που κοσμούσαν τον εσωτερικό πυθμένα των καλύκων.

Το μουσείο της Βεργίνας

Κατασκευάστηκε το 1993 και είναι ειδικά διαμορφωμένο ώστε να προσφέρει τις κατάλληλες συνθήκες, δηλαδή ελεγχόμενη υγρασία και θερμοκρασία, με σκοπό τη διατήρηση και τη προφύλαξη των ευρημάτων. Αξίζει να τονιστεί ότι κάποια από τα πιο ξεχωριστά και εντυπωσιακά ευρήματα εκτίθενται στο σημείο που έλαβαν μέρος οι αρχικές ανασκαφές, άρα στο σημείο όπου και ανακαλύφθηκαν. Εντός του μουσείου βρίσκονται τέσσερις τάφοι και το «Ηρώον», ένας μικρός ναός αφιερωμένος στο βασιλιά Φίλιππο Β΄ των Μακεδόνων. Εκτίθενται επίσης περίτεχνες χρυσές δημιουργίες, πολύχρωμες τοιχογραφίες και ψηφιδωτά. Από τα γνωστότερα είναι η ασπίδα και η πανοπλία του Φιλίππου Β΄ καθώς και η χρυσή λάρνακα που βρέθηκε στον τάφο του. Επίσης εντυπωσιακό είναι το χρυσό στεφάνι που βρέθηκε εντός της λάρνακας και αποτελείται από 313 χρυσά φύλλα. Τέλος, ένα ακόμα έκθεμα που προκαλεί τον θαυμασμό λόγω του μεγέθους του είναι οι μικρογραφικές και προσεκτικά σκαλισμένες φιγούρες διαφόρων προσώπων από ελεφαντόδοντο. Το τμήμα είναι αφιερωμένο εις μνήμην του καθηγητή **Μανόλη Ανδρόνικου**, που έφερε στο φώς όλα αυτά τα εκθέματα και συνέβαλε στην αναγνώριση, συντήρηση και αποκατάστασή τους.

Επίλογος

Αποτίμηση Σημασίας

Τα ευρήματα της Βεργίνας καθώς και ο αρχαιολογικός χώρος έχουν ιδιαίτερη σημασία καθώς :

- I . Συντελούν στην κατανόηση της καθημερινής ζωής και της κοινωνικής οργάνωσης στην αρχαία Μακεδονία.*
- II. Τα κομψοτεχνήματα και οι υπέρλαμπροι βασιλικοί τάφοι μαρτυρούν αφενός την υψηλή αισθητική των Μακεδόνων και αφετέρου τις ιδιαίτερες τιμές που απέδιδαν στους νεκρούς άρχοντες.*
- III. Η ανασκαφή της αρχαίας πόλης συγκεντρώνει πολλά χαρακτηριστικά στοιχεία που διαφωτίζουν και εμπλουτίζουν τις ολιγάριθμες πληροφορίες της γραπτής παράδοσης για την πόλη των Αιγών.*

Για να γίνει κατανοητή η ιδιαίτερη σημασία της, αξίζει να αναφερθεί ότι το 1996 η UNESCO ανακοίνωσε την ένταξη του αρχαιολογικού χώρου της Βεργίνας στον κατάλογο των μνημείων παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

Βιβλιογραφία

- Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα
- Μανόλης Ανδρόνικος, Βεργίνα: Οι βασιλικοί τάφοι, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1992
- Ανδρόνικος, Μανόλης, Το χρονικό της Βεργίνας, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 1997
- Βεργίνα: Περιδιαβάζοντας τον αρχαιολογικό χώρο, ΤΑΠΑ, 2000
- Θεοδώρου, Λουκία, Βεργίνα, εκδόσεις Άμμος, Αθήνα, 1993